

Norsk velferdspolitik – problem eller ressurs i krisetider?

Karl Evang-seminaret 2009

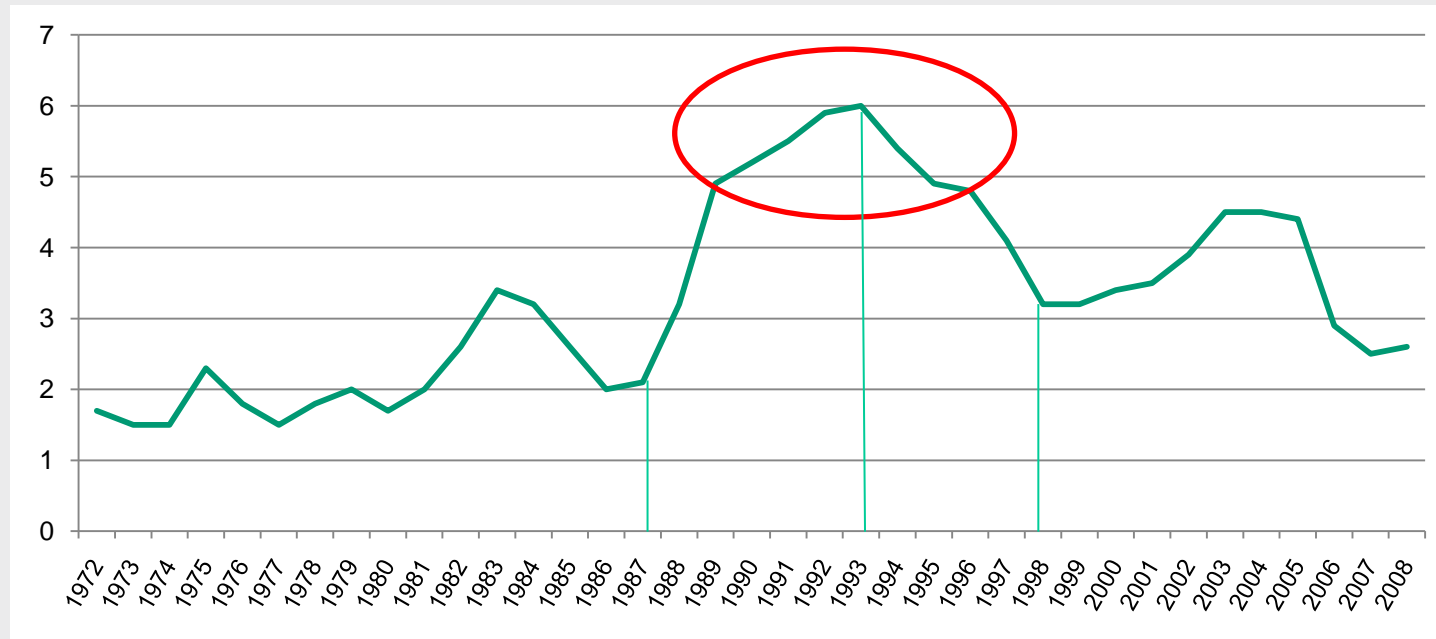
Tone Fløtten, Fafo

- Fra krise til velstand – hvordan kom vi dit?
- Hvilke muligheter gir velferdspolitikken i den nåværende krisa?
- Kan den norske velferdspolitikken være en ulempe i krisetider?

Fra jappetid til bankkrise og gjeldskrise

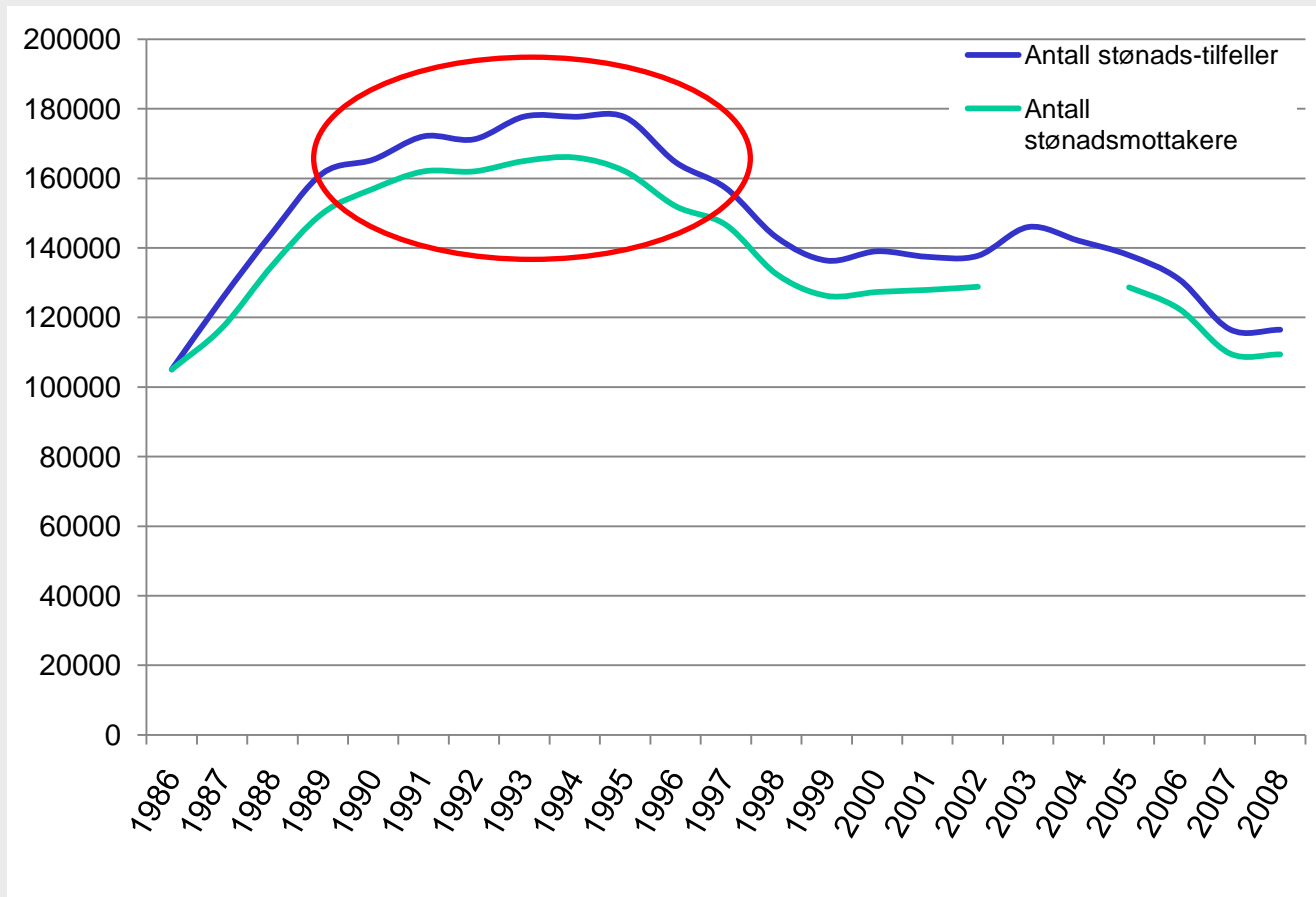
- Nedgang i investeringer i næringslivet
- Nedgang i boliginvesteringer
- Lavere vekst i BNP
- Devaluering av krona i '86

Dramatisk økning i arbeidsledigheten

Stigende ledighet og høy boliglånsrente ble vanskelig å bære for mange

Resultatet ble gjeldskrise, mange på sosialhjelp og snakk om gjeldsslaver og nyfattigdom

Hvordan ble krisa møtt?

3% på arbeidsmarkedstiltak

Lønnsreguleringslov (1988)

Solidaritetsalternativet preget inntektsoppgjørene på hele 90-tallet

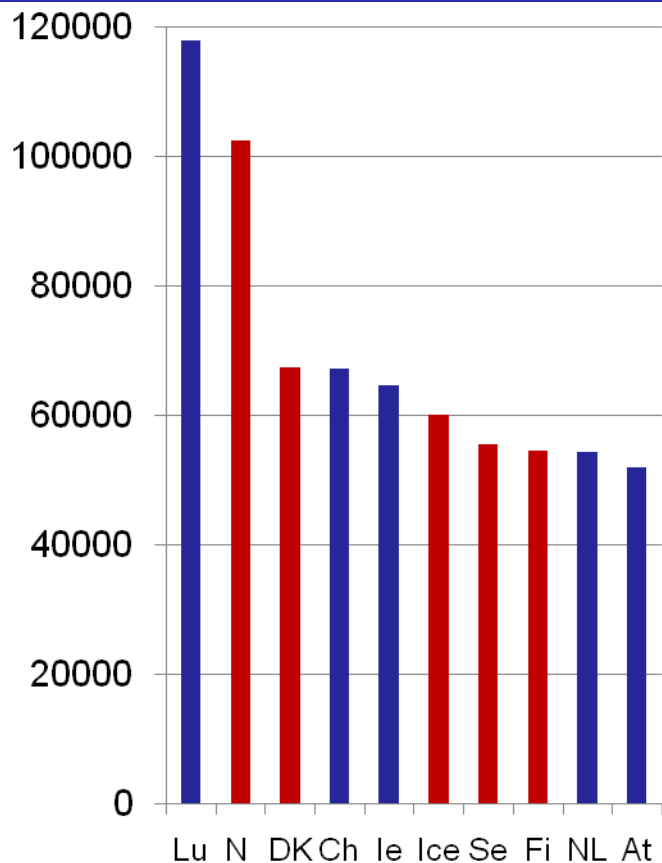
Gjeldsordningsloven (1993)

Sosialpolitiske reformer – med innstramminger i flere ordninger (alderspensjon, uføretrygd, sykefravær (Sverige), arbeidsledighetstrygd, vilkår i sosialhjelpa)

Økt satsing på utdanning (ex Reform 94)

Fra toppen av "alle" rankinger til ny krise

GDP per capita
Topp 10 (vestlige) land - 2008

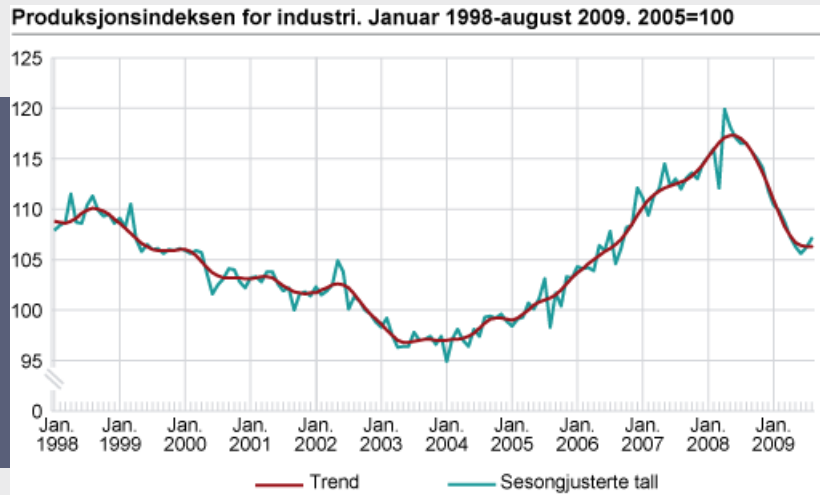
Human development
index 2009

1. **Norge**
2. Australia
3. **Island**
4. Canada
5. Irland
6. Nederland
7. **Sverige**
8. Frankrike
9. Sveits
10. Japan
-
12. **Finland**
16. **Danmark**

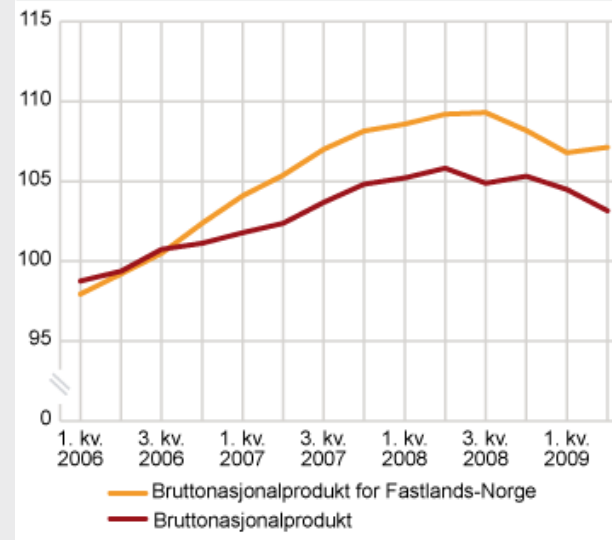
Global competitiveness index
2009-2010

1. Sveits
2. USA
3. Singapore
4. **Sverige**
5. **Danmark**
6. **Finland**
7. Tyskland
8. Japan
9. Canada
10. Nederland
-
- 14 **Norge**

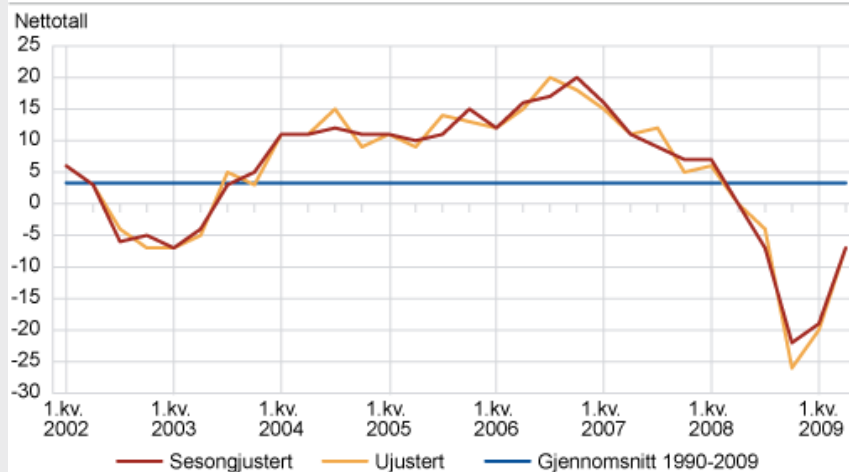
Pilene peker nedover (økonomiske indikatorer)

Bruttonasjonalprodukt. Sesongjusterte volumindekser. 2006=100

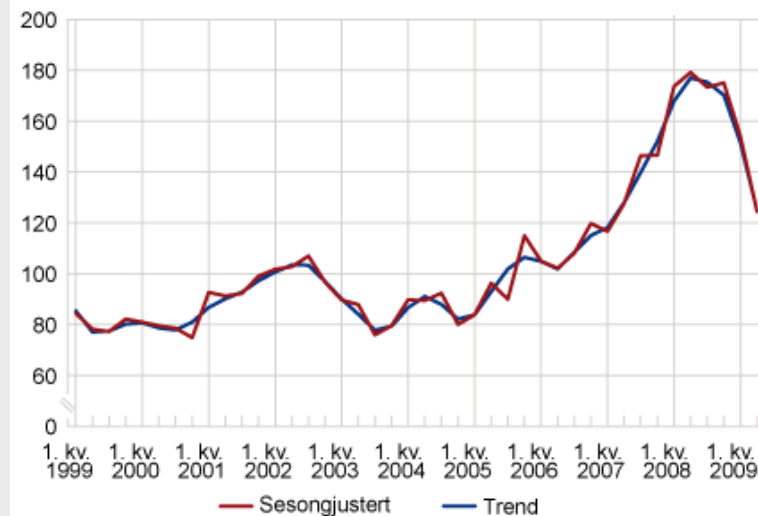

Sammensatt konjunkturindikator for industrien¹. 1. kvartal 2002-2. kvartal 2009

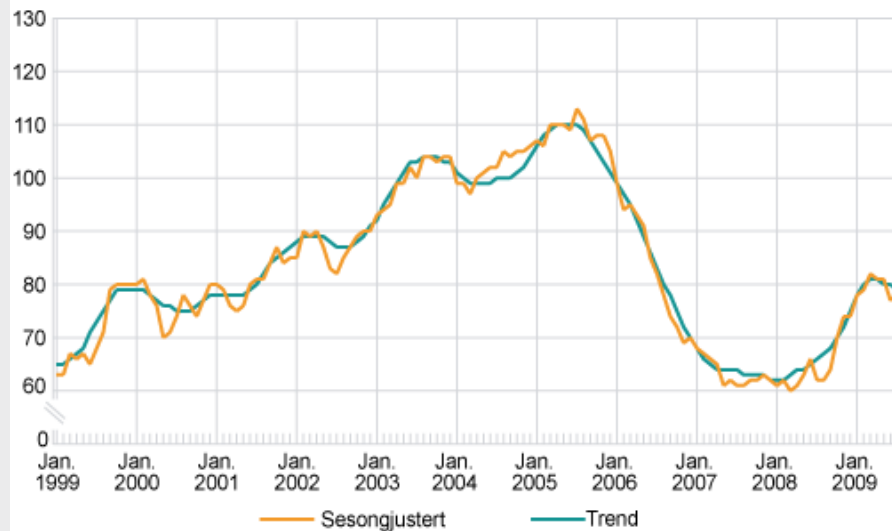
¹ S sammensatt konjunkturindikator for industrien er det aritmetiske gjennomsnitt av svarene (netttotal) for forventet produksjon, ordrebeholdning og lagerbeholdning av egne produkter (det siste med motsatt fortegn).

Utførte investeringer per kvartal i industrien. 1. kv 1999-2. kv 2009. 2005=100

Og feil piler peker oppover

Arbeidslause (AKU). Sesongjusterte tal og trend. Tremånaders glidende gjennomsnitt. 1999-2009. 1 000

680 personlige konkurser
første halvår 09 -
opp 38% fra 2008

Generelle konkurser opp 54%

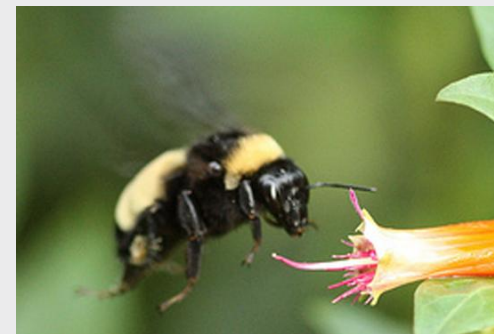
Hvordan klarte vi oss gjennom forrige krise?

Den nordiske modellen (arbeidslivs- og velferdspolitikken) får ofte æren

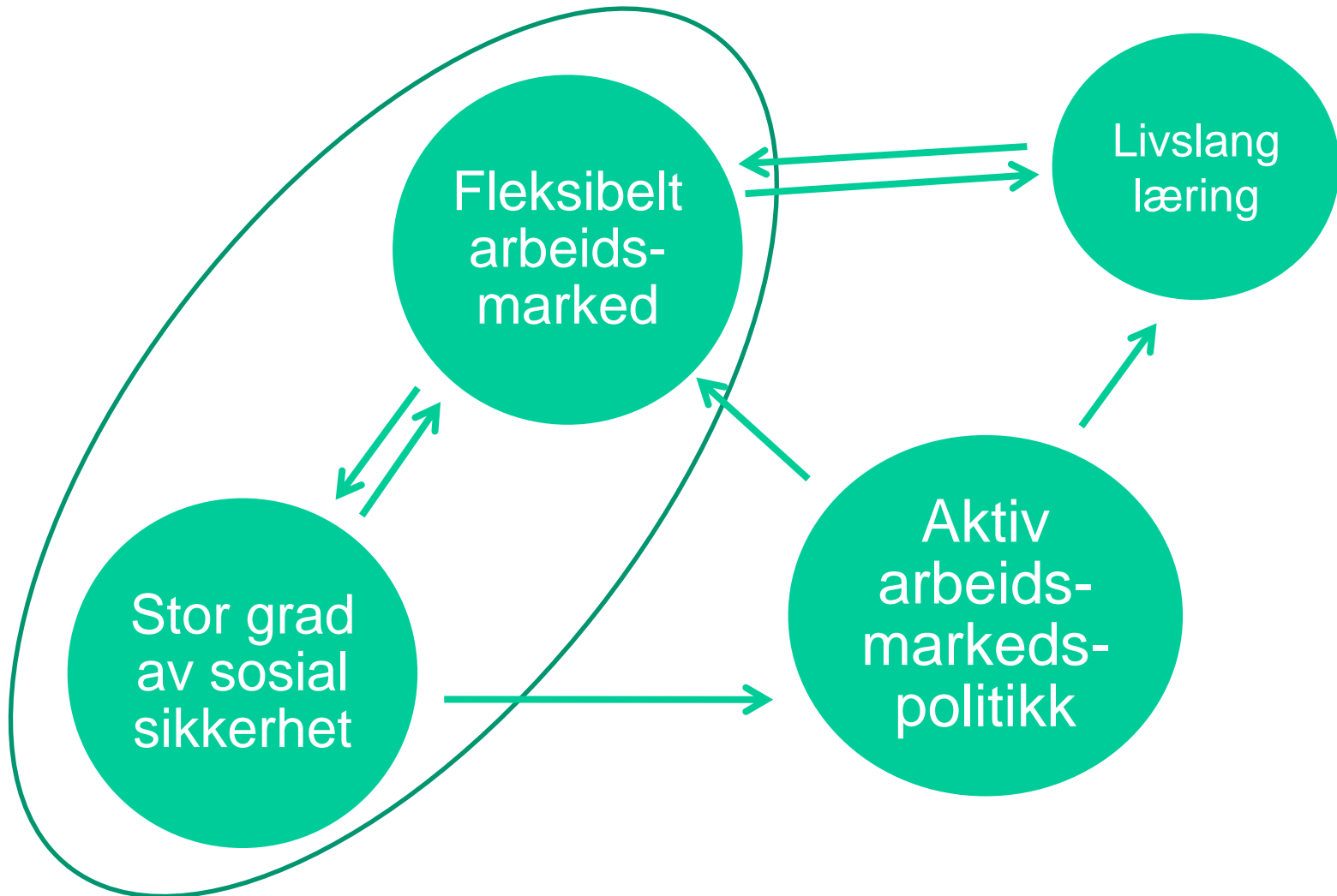
Kan vi av dette slutte at den norske velferdspolitikken er en ressurs i krisetider?

Vanskelig å dekode "hva som virker", men vi kan drøfte:

hvilke **fortrinn** velferdspolitikken gir og hvilke **problemer** en omfattende velferdspolitikk kan medføre.

Flexicurity – et fortrinn i krisetider?

Velferdspolitikken som automatisk stabilisator?

Myndighetene "lener seg" mot mekanismer som bidrar til å redusere effekten av sjokk på samlet etterspørsel og aktivitetsnivå i økonomien, uavhengig av eksplisitte vedtak (NOU 2003:06).

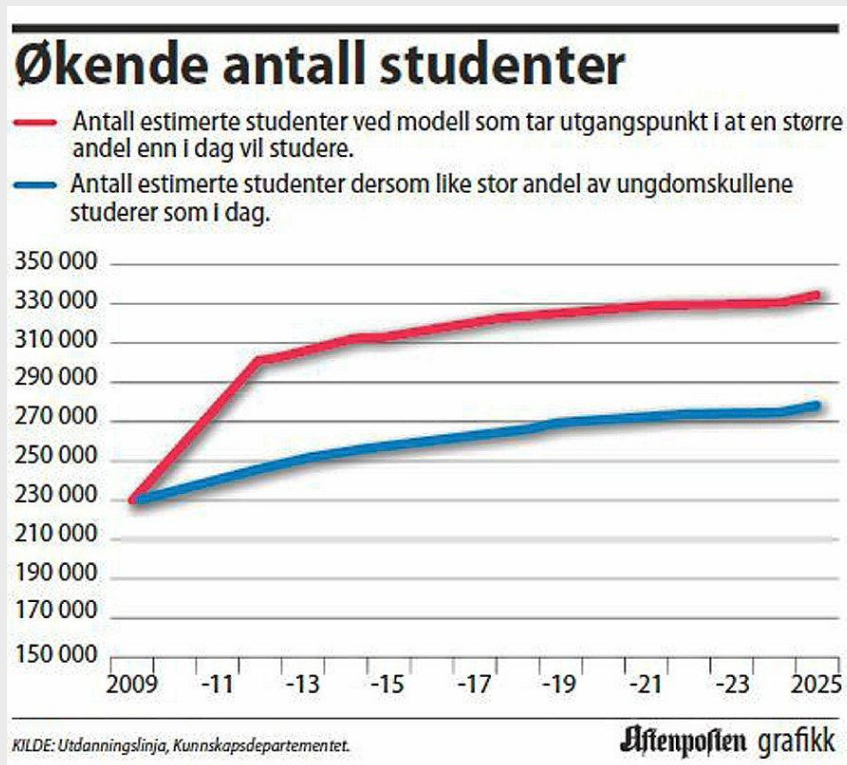
Velferdspolitikken som automatisk stabilisator

Noen eksempler:

- **Sosiale ordninger** som arbeidsledighetstrygd og sosialhjelp sørger for
 - at den ledige fortsatt kan forbruke
 - at bedriften kan være fleksibel
- For å holde sysselsettingen høy styrkes/innføres **tiltak** som
 - utvidede permisjonsregler
 - arbeidsmarkedstiltak
 - utdanningsvikariater
 - bedre lærlingefinansiering

Vil utdanningssystemet også denne gangen fungere som en sjokkdemper?

12,6% økning i søknad om høyere utdanning fra 2008 til 2009

Men krisa påvirker også velferdspolitikken... og velferden vår

- Er krisetiltakene nye, eller allerede planlagte reformer/tilpasninger/endringer som skyter fart?
- Blir fordelingen jammere?
- Blir fattigdommen høyere eller lavere?
- Blir vi friskere eller sykere i krisetider?

Eksempler på mulige problemer

- 1: Utgiftsveksten
- 2: Velferdspolitikken som sovepute
- 3: Utfordringen ved å finne den rette balansen mellom velferdspolitiske og andre krisetiltak

Hva er konklusjonen?

- For tidlig å si?
- Ikke ta for gitt at velferdspolitikken redder oss?
- Alt i alt:
 - de nordiske modellene framstår som robuste i krisetid, men klare ulikheter i hvordan den pågående krisen har rammet
 - stor offentlig sektor og skattefinansiert velferd demper virkningene av finanskrisen – de automatiske stabilisatorene har stor effekt

→ Velferdspolitikken er primært en ressurs i krisetider